

פרופ' סטנלי פישר
(משמאל) וד"ר אריה
נחמיאס בטקס
הענקת התארים של
האוניברסיטה הפתוחה.
(צילום: גדעון מרקוביץ)

נגיד בנק ישראל הפרופסור סטנלי פישר בטקס הענקת התארים

מתריע בשער

בנאום מיוחד, בטקס החגיגי של האוניברסיטה הפתוחה, מצא הנגיד שזהו המקום הנכון להזהיר את הממשלה והציבור בישראל מפני אדישות בתחום החינוך, שעלולה לעלות לנו ביוקר • "כמעט אין לנו משאבי טבע, מלבד ההון האנושי, כלומר הכישרונות והיזמות של אזרחי ישראל - ואותם יש לפתח כל הזמן" • דברים שכדאי לשנן באוזני שרי ישראל וחברי הכנסת

« גד ליאור

"קידום החינוך צריך להיות גבוה בסולם העדיפויות של ישראל. אחרת, נמצא את עצמנו במצב שילך ויתדרדר - והשחיקה כבר החלה". כך התריע בטקס החגיגי של הענקת התארים באוניברסיטה הפתוחה נגיד בנק ישראל, הפרופסור סטנלי פישר. עם שומעיו נמנו נגיד האוניברסיטה הפתוחה, הלורד הארי וולף, נשיא האוניברסיטה הפתוחה, הפרופסור גרשון בן-שחר, סגנית נשיא האוניברסיטה הפתוחה, הפרופסור אורה לימור, וכמובן גם מקבלי תואר עמית הכבוד, הפרופסור ברנדה גורלי ואיש ההיי-טק, הד"ר יוסי ורדי. הפרופסור פישר הדגיש את חשיבות הטקס וקבצת לתת תארים, ובעיקר את דעתו על החינוך בישראל: "אין נושא יותר קריטי לעתיד מדינת ישראל מנושא החינוך. לטווח הארוך, יש לחינוך אותה רמת חשיבות שיש למצב הביטחוני-גיאופוליטי של המדינה". לדברי נגיד בנק ישראל, "כמעט אין לנו משאבי טבע, מלבד ההון האנושי, כלומר הכישרונות והיזמות של אזרחי ישראל - אותם יש לפתח כל הזמן. כך, ורק כך, נוכל לשמר וגם להרחיב את היתרון האיכותי של ישראל".

הישג מרשים לפחות ממיליון איש

הפרופסור פישר, שעלה לישראל רק לפני קצת יותר משלוש שנים, כדי לעמוד בראש המוסד הכלכלי

החשוב ביותר במדינה, הטעים בדבריו, כי מדינת ישראל אל ולפניה הישוב היהודי, שמו במשך שנים רבות דגש רב על נושא החינוך. הדבר מתבטא במספר נתונים על ישראל, בהשוואה בינלאומית שנעשתה ב-2005:

- 46% מבני 25 עד 64 בישראל הם בעלי השכלה על-תיכונית, לעומת 26% במוצע במדינות ה-OECD.
- ההוצאה הממשלתית לתלמיד, ביחס לתמ"ג לנפש, בחינוך הטרם-חובה, היסודי והתיכוני, דומה בישראל למוצע של מדינות ה-OECD, ובהשכלה הגבוהה - גבוהה ממנה.
- אפילו בזמן הקמת המדינה היו כבר בארץ שני מוסדות להשכלה גבוהה ברמה בינלאומית - האוניברסיטה העברית בירושלים והטכניון בחיפה. זהו הישג מרשים לאוכלוסיה שמנתה אז פחות ממיליון איש. "היום יש בישראל רשת רחבה של מוסדות להשכלה גבוהה, כולל האוניברסיטה הפתוחה, שנותנת הזדמנות לעשרות אלפי ישראלים לממש את הפוטנציאל שלהם".
- "אבל", אמר הנגיד, "כידוע, המצב במערכת החינוך בארץ יורד מגדולתו. כך למשל, בולט המיקום הנמוך בהישגי תלמידי בתי הספר בישראל, לעומת מדינות אחרות - למשל בתחומי המדעים לפי מבחני ה-PISA של ה-OECD".

לדברי הפרופסור פישר, המסקנה מכך היא שלמרות שהממשלה בישראל מוציאה יחסית הרבה כסף

על חינוך, הישגי התלמידים נמוכים יחסית. כלומר, מערכת החינוך בישראל אינה יעילה. נגיד בנק ישראל הבהיר, כי יש לכך כמה וכמה הסברים אפשריים:

מהתופעות המדאיות - בריחת מוחות מהארץ

"אין לנו מערכת חינוך אחת, אלא מספר רב של מערכות חינוך שונות - החינוך הממלכתי-עברי, הממלכתי-ערבי, הממלכתי-דתי, מספר מערכות חינוך חרדיות ועוד. ובחלק ממערכות החינוך הללו אין אפילו הקניית השכלה בסיסית בתחומי המתמטיקה, המדעים והאנגלית. במערכות החינוך, בוודאי ברמה הבית-ספרית, אין מספיק גמישות ניהולית. הגידול בהוצאה לתלמיד בישראל - בחינוך היסודי, התיכוני והעל-תיכוני - היה בין 1995 ל-2005 נמוך מהממוצע ב-OECD".

הנגיד הוסיף, כי ברור שגם תחום ההשכלה הגבוהה דורש חשיבה מחודשת. "אחת התופעות המדאיות בהקשר זה היא בריחת מוחות מהארץ. די לראות את שמות הישראלים ברשימות הסגל האקדמי באוניברסיטאות הבולטות בארה"ב ובמדינות אחרות. זהו מצב שקשה להשלים איתו".

נגיד בנק ישראל הבהיר, כי על ממשלות ישראל להפנים שקידום החינוך צריך להיות גבוה בסולם העדיפויות של ישראל. "אחרת, נמצא את עצמנו במצב

שילך ויתדרדר - והשחיקה כבר החלה". לדבריו, "כולם מסכימים עם אמירה זו, אבל אמינות לא פותרות בעיות. שתי ועדות עמלו על הנושא וגיבשו המלצות מקיפות - ועדת דברת ב-2005 וועדת שוחט ב-2007. חשוב לקדם את יישום המלצותיהן - כולל תשלום שכר דיפרנציאלי למרצים לפי ההישגים שלהם".

הפרופסור סטנלי פישר ביקש להדגיש, כך שיהיה ברור לכל שזהו באמת הנושא החשוב ביותר, שההשקעה בחינוך היא קריטית בטווח הארוך - מבחינה כלכלית, מבחינה חברתית ותרבותית, ואפילו מבחינה ביטחונית.

הנגיד פישר: "מבחינה כלכלית - החינוך הוא תשתית לצמיחה מהירה ומתמשכת של המשק. מבחינה חברתית ותרבותית - החינוך הפורמלי והלא-פורמלי הוא המפתח לניצול היכולות האישיות, והוא גם תורם לניידות חברתית. מבחינה ביטחונית - בלי חינוך איכותי, שיתרום לצמיחה כלכלית מהירה ומתמשכת, ובלי יתרון טכנולוגי איכותי, ישראל לא תוכל לשמור על יתרונה בתחום הביטחוני".

ולכן, כך נגיד בנק ישראל, "משום שהחינוך חשוב כל-כך לטווח הארוך, יש צורך כבר עכשיו לקדם את יישום ההמלצות שגובשו ע"י ועדת שוחט וועדת דברת. אין נושא יותר חשוב למדינת ישראל ולאזרחיה - כולל אתכם ואת הדורות הבאים".

"בלי חינוך איכותי, שיתרום לצמיחה כלכלית מהירה ומתמשכת, ובלי יתרון טכנולוגי איכותי, ישראל לא תוכל לשמור על יתרונה בתחום הביטחוני"

"למרות שהממשלה בישראל מוציאה יחסית הרבה כסף על חינוך, הישגי התלמידים נמוכים יחסית. כלומר, מערכת החינוך בישראל אינה יעילה"